

ANUL 1885

SEMESTRUL I

„SUPTA PESTEI LUMINA“

LUMINA PRIN LUPTA

LITERATORUL

REVISTA LITERARA

DE D. BUCUREȘCI

EDITAT DE STIL

LIBERTATE DE IDEI

ANUL I, AL VII-lea No. 6

SUMARUL

81.	—	Monastirea Govora, schita istorica	de D-nu S. Ionescu-Chetanu
84.	—	Mantred, poezia romantica (dupa Byron)	Th. M. Stoenescu
88.	—	Impăratul Vestilor, basm	Dumitru Stăncescu
90.	—	Prima Coer și suver	Mircea C. Rosetti
92.	—	Ecour' din Viena	Leop. Câmpănu
97.	—	Cogetari	D-na Cornelia Emilian

REDACTIUNEA SI ADMINISTRATIUNEA, STR. SF. SPIRIDON No 25, (SUBURBIA-POPA CHITU)

BUCUREȘCI

8, — Tipografia C. P.-Condurata, Strada Teatrului, — 8.

1885.

Pretul unui numer: 50 bani.

M A R E L E BAZAR DE ROMANIA

7 Str. Șelari 7
Sub Hotel Fosșir

7, Str. Șelari 7.
Sub Hotel Fosșir

Depou' gen'ral pentru toate țara ai fabricelor noastre
din Luro'pat de .

— H A N E —

PLATE-BĂNEAPT BĂB, I SI STOPE MODERNE P. VITRE COMAN F.

Casa noastra resp' hinda' avantajios (un conia' de timp *7ornte* 'n e
lungat, ne abtinem, de o'ri-ē rac' munda' iuni' & leqat, a numai ca'
perfectiunea crozelei, deosebit eleganta', e nfectiunei, si' veritabil' mo-
deratiune a prei' q'or vor sa isfice POZITIV cerinta' onoi' noastre
C'ientele.

PAZAR DE ROMANIA

NB Rugam' d, n' la Nr 7, spre a evita' regretab'le' confuziuni

INSTITUTUL „EDUCATIUNEA”

Strada Ceamca No. 4 si' Negustorii No. 7, vis-a-vis de bis'ria cu Sfintii

SUB DIRECTIUNEA D-LUI ENIC PAITRANU

Se primesc elevi' pentru cursurile primare, gimnaziale si' comerciale, si' teru' si' ecsterni' Instru'ctiunea conform cu programele scoalelor publice; supravaghi' ei ea si' disciplina' din cele mai moralizatoare

In lunele Iuliu' si' August ale vacantei' viitoare, se vor ține clase in acest institut pentru preparati'a elevilor revetenti' sau care ar voi sa se prospere mai bine. Se primesc elevi' primari' si' secundari'.

A V I S

Cine se aboneaza' la Literatorul, platind abonamentul 'nainte pe un an, s'au' domni' abonati' care preinosec abonamentul pe același timp, primesc ca premiu urmatoarele carti': Un volum *Nuvele* de Th. M. Stoenescu, un volum *Poezii* de același, un volum *Nunta Neagra*, dramă in două acte si' in versuri si' un volum de *Basme* de d-nul Dumitru Stănescu.

Cărtile se trimet franco, mediaș dupa primirea banilor si' a cererei' făcute pe o simplă cartă postală.

Rugam' cu această ocaziune pe D-nii' abonati' cu datorii' pe trecut să se grăbească a le achita, spre a nu ne silii la proceduri' regl' etabile.

Administrațiunea.

„LUPTA PENTRU LUMINA“

„LUMINA PRIN LUPTA“

LITERATORUL

APARE O DATA PE SEPTAMANA

CONTROL DE STIL || DUMINECA 3 MARTIE 1885. || LIBERTATE DE IDEI

Abonamentul : Pe un an 20 lei ; pe 6 luni, 10 lei ; pe 3 luni, 5 lei.

PRESEDINTE DE ONOARE
AL
SOCIETATEI LITERATORUL
Domnul V. A. URECHIA

DIRECTIUNEA REVISTEI
REPREZINTATA DE
COMITETUL CENTRAL AL SOCIETATEI

SCRISORILE
nefrancatese refuza

PRIM REDACTOR AL REVISTEI
ADMINISTRATOR AL SOCIETATEI ȘI CASIER CENTRAL
D-nul Th. M. STOENESCU

ABONAMENTELE
se platesc înainte

MONASTIREA GOVORA

- Schiță Istorică -

(URMARE SI FINA)

Lumea de știință cunoaște cât sunt de prețuite inscripțiile și orî-ce documente aflate în așezămintele noastre cele vechi; numai prin ele s'a conservat națiunea și limba noastră.

Ele sunt augurul sau prognosticul timpurilor trecute. Mare parte, aceste inscripții sunt o icoană pură de gradul culturii și prezintă cu certitudine voința străbunilor noștri, pentru că și ei căutaă cultura, ênsă mai mult pe calea religioasă.

Așa dar, pot conchide că inscripțiile, dupe frontespiciurile bisericelor noastre, sunt un testimoniū adevărat de starea culturală a străbunilor noștri.

Prin subiectul urmărit în descrierea ce fac, nu clarific alt ceva, de cât pun în vedere cititorilor noștri, că este de cel mai mare interes pentru un călător iubitor de a cunoaște antichitățile țerei și legendele sale istorice; el nu va putea trece lesne alături cu cel mai neînsemnat locaș, fără să nu i se deștepte oare-care curiozitate.

Dacă cine-va vine înaintea bisericii Monastirei Govora, ca străin, se crește

la ușa intrării, apoi cu un interes deosebit 'și aruncă ochii pe frontespiciul de d'asupra ușei. Ce vede ?

O inscripție ale cărei litere sunt săpate în peatră și se disting prea bine, așa că se pot citi cu facilitățe. Inscripția aceasta este scrisă în limba Română, dupe limbajul secolelor trecute. Tecstul ei sună ast-fel :

«Această sfântă și Dumnezeiască biserică întru care se citește și se prăznu-
«ește adormirea prea curatei și pururea fecioarei Maria : care din început această
«biserică cine o aũ fost zidit'o nu se știe : iară când aũ fost în zilele luminatului
«Domn Ion Radu Voevod feciorul lui Radu Voevod aũ găsit'o această sfântă mo-
«nastire și biserică pustie și stricată, leatul 7000, și din bun gândul lui s'aũ apu-
«cat de o aũ dres și o aũ înfrumusețat și aũ stătuț această biserică, până în zilele
«luminatului Domn Ion Constantin Basarab Voevod : și fiind prea învechită și
«crăpată cât îi venise vremea a cădea : deci într'această vreme fiind năstavnice
«acestei sfinte mănăstiri cuviosul Kyr Paisie Eromonach și vėzėnd slăbiciunea
«bisericelii îndemnatu-s'a dintru al sėũ gând bun, și aũ prefăcut'o din temelie în-
«frumusețand'o cu zugrăveală și cu toate podoabele, cu cheltuiala de la el și cu
«ajutor din monăstire ca în veci să aibă pomenire sfărșindu-se la anii de la zidi-
«rea l. mei 7219 Iulie 25.»

Din inscripția de față reese cea mai mare probabilitate că monăstirea aceasta ființează de mai multe secole. Așa dar. tecstul inscripțiunei con-suna cu legenda «a, că primii închinători ai celei dintăiũ bisericii aũ fost niște coloni bulgare, se crede pe timpul când Oltenia a fost încorporată cu regatul Bulgaro-Român, și că ei emigraseră aci provizoriũ până când Oltenia s'a consti-tuit în banat ; că acești locuitori ar fi fost de confesiune catolică, tolerați de prin-cipii Români, care mai târziu au disparuț în elementul românesc. Poate ca a rămas ca suvenir de la ei numirea de Govoia. Biserica a fost așezata tot pe lo-cul vechei biserici, și că a egzistat o altă zidărie veche, se învederează din urmele de zidărie vechi de la apusul și sudul monăstirei afară din împrejmuirea actuala.

Legende de așa natura sunt multe în gura bătrânului, pe care l'am menționat. Vechiul a-ezământ ar fi rămas mulți ani în ruină și ca numai prin pozițiunea lo-cului, Domni, cari aũ caletorit pe valea Govorei, atrași de curiozitatea unei vechi zidăriei, aũ gasit de cuvânta să stabileasca aci un locaș religios. Dacă ne-am con-duce dupe numismatica Domnilor ctitori aflați în diptahul monăstirei, se poate deduce că pri nul fondator a fost un Basarab Voevod.

Mă opresc aci cu aprecierile și culegerile de legende, că poate voiți trece peste sfera propriilor a lucruri ; mă întorc însa la inscripția citata, aci gasesc întăiũ pe Radu Voevod care pune și repară biserică aflată în ruină complectă, căci din tecstul inscripțiunei nu se precizează cine anume a fost fondatorul primitiv ; dar se înțelege că a egzistat. Probabil este ca acest domn religios căuta sa organizeze

nu numai clerul, ci să restabilească și așezămintele cele vechi cu nume istorice; poate că era îndemnat și de Mitropolitul țerei, Nifon, fost patriarh la Constantinopole.

Dacă cineva privește, în dreapta ușei vede picturat infernul, și în stânga paradisul, sus se reprezintă judecata viitoare. Pictura este egzecutată în stil cu totul oriental.

Dupe această observațiune, intrând în întâia despărțire a bisericei, vede pe ctitorii picturați, în dreapta pe Damaschin Episcopul Rômnicului și în stânga pe năstavnicul Paisie, cari a refăcut biserica mai în urmă. La dreapta Episcopului se vede picturat Mitropolitul țerei, Antim. D'asupra ușei în interiorul bisericei se citesc aceste rânduri: „Această sfântă și Dumnezeuască biserică prefăcutu-s'a în zilele luminatului Domn Ion Constantin Basarab Voevod și ale părintelui Damaschin, Episcopul Rômnicului, prin osârdua părintelui Kir Paisie Năstavnic“ leatul 1712.

Confrontând data aceasta cu datele Domnilor țerei, constatăm că acest Domn este Constantin Basarab Brâncoveanu, și că această reparare este cea din urmă. Mai departe sunt picturați, Radu Voevod, Basarab Voevod, Vlad Voevod, Matheiū Voevod cu Doamna Sa Elena, apoi câți-va din boerii care au dăruit averi și moși monăstirei și anume unul Barbu Locusteanu etc. Tot în despărțirea întâia a bisericei sunt mai multe morminte cu inscripțiile șterse numai pe unul se descifrează: «aici odihnește nacialnicul Paisie» leatul șters.

Din întâia despărțire a bisericei intrând în a doua, se observă altarul, apoi într'un colț de dulap câte-va cărți în limba Slavona, care au fost scoase din serviciul religios și înlocuite cu cele Române de Damaschin și Inocentie, Episcopii Rômnicului, între anii 1712 și 1726. Acest din urmă Episcop a încuviințat a se citi în biserică mai bine Românește de cât Grecește.

Diptihul Bisericei este prefăcut dupe un alt diptih vechi de un monach preot Nicefor, în 1860.

Numele ctitorilor din diptih este orânduit în urmatorul mod: «Basarab Voevod, Vlad Voevod, Radu Voevod, Constantin Voevod, Șerban Voevod și Matheiū Voevod. Pe unele file ale pomelnicului sunt mai multe nolițe prin care se spune unele din donațiunile monăstirei făcute de uni din ctitori; între care se citește: «Pomelnicul lui Popa Dumitru din Măldărești, care a dat sf. monăstirii partea de «moșie din satul Pietrari, un rând de odăjdi, ca în veci să se pomenească cu «neamul său.»

În filele ce urmează se coprind călugării și egumenii monăstirei, cari au viețuit și repausat aci.

Alte ornamente în altarul bisericei nu sunt afară de cele necesare serviciului. O evanghelie veche, din timpul lui Constantin Brâncoveanu imprimată jumătate

românește. Ornamente de însemnătate nu se mai află; cu toate acestea se povestește că au avut mai multe odoare prețioase, dar cu schimbările timpurilor nu se știe ce s'au făcut. Icoanele evangelești sunt vechi, precum și cele patru împărătești.

Catapeteasma bisericii nu prezintă de cât sculptură în lemn veche. Biblioteca monastirei nu are conservată, de cât numai cărțile religioase vechi și câte-va cărți grecești tot religioase și viețile sfinților.

Icoanele cele mari împărătești sunt zugrăvite cu cheltuiala lui Galaction Episcopul Râmnicului în anul 1818. Dar în natură totul se uzează și se deteriorează.

Mai 'nainte de a termina această descriere, cată să se spue că de ar căta cine-va în arhivele statului, ar găsi multe documente istorice relative la trecutul acestei monastiri, cu toate că actualmente nu prezintă de cât o grămadă de ruine, afară de biserică, care va mai sta în ființă, până când, — nu se știe.

St. Ionescu-Cheianu.

MANFRED

Poemă dramatică în trei acte

(DUPE-LORD-BYRON)

~~~~~  
( U R M A R E )  
~~~~~

ACTUL AL TREILEA

SCENA III

Munți. — La o distanță oare-care se zărește castelul lui Manfred. — O terasă în fața unui turn. — E mezul nopții

Herman, Manuel și alți servitori.

Herman

E, 'n adevăr, ciudată această întâmplare !
 În fie care noapte, când liniștea e mare,
 El vine-aci și 'n turnul acesta ne 'ncetat
 Veghiază pân' la ziuă de nimeni turburat.
 Ne-am introdus cu toții mai mult de cât o odată,

Crezând că vom pătrunde vr'o taină necurată,
 Dar e cu neputință, din cele ce-am văzut,—
 De și ne-am dat silința acum ca și 'și 'n trecut,—
 De-a ști ce fel de studii stăpânul nostru face
 Și care e misterul ce 'n sufletul său zace.
 Ma' este o odaie, în care pân' acum
 N'avu 'ndrăzneală nimeni ca să 'și deschidă drum ;
 Ași da cu toate-acestea trei ani din viațuire,
 Să-i pot pătrunde taina măcar cu o privire.

Manuel

Ferește-te mai bine, că 'n cursă poți cădea.
 Fii mulțumit și-atâta că ai putut vedea.

Herman

A ! Manuel, ești singur mai vechiū în astă casă
 Și ai putea s'astâmperi dorința ce ne-apasă.
 De sigur, tu știi multe, că mult ai stat cu el...
 Dar câți ani pot să fie de când ești la castel ?

Manuel

Câți ani ?.. Dar pot să-i număr ?—Manfred nici nu născuse,
 Când bunul său părinte în slujbă mă aduse.
 Era un om cu minte, cinstit și devotat ;—
 Păcat ênsă și fiul că nu 'i-a semănat,

Herman

Se 'ntâmplă și la alți de-acestea cate-o dată.
 Dar ce deosebire e între fiū și tată ?

Manuel

Bătrânul conte, tatăl stăpânului de azi,
 Era un om mai verde ca bradul printre brazi ;
 Voios în tot d'auna, afară și în casă,
 Avea amici în lume și invitați la masă,
 Războinic fără seamân, cum astăzi nu mai sînt,
 Era mai drept ca legea, ca preotul mai sfânt.
 El nu trăia 'n adîncul misterelor urâte
 Și nu-i erau spre rele gândirile tărâte,
 Nu se 'nchidea în casă cum face fiul său,
 Sau să străbată munții, când timpul e mai rău ;
 De oameni tot d'auna câtă apropiere
 Și viața lui întreagă fu numai o plăcere.
 Ca om, putea și dînsul să fie întristat,
 Dar nu 'l vedea, ca lupul, prin stînci să fi umblat,

Herman

Ce timpuri fericite erau pe-atunci! — Ce bine
Trăiați! — Iar azi ce viață în aste vechi ruine!
Ași vrea acele timpuri să se re'ntoarcă iar!

Manuel

Naturi c'ale lui Mänfred se schimbă foarte rar.
Oh! Am văzut atâtea mistere, că 'mi-e frică...

Herman

Te rog, vorbește, — spune-mi o parte cât de mică
Din tot ce știi... Dar iată, că vine cine-va...

(Intră Abatele de Saint Maurice)

Abatele

Pe-aicea nu se află stăpânul tău cum-va?

Herman

Stăpânul meu, părinte, e jos, în turn.

Abatele

Ce face?... —

Ce bine-ar fi să cate cu cerul să se 'npace! —
Ași vrea să merg la dânsul, ca să-i vorbesc.

Herman

Nu cred

Să fi primit acuma de contele Manfred.

Abatele

Réspund d'a mea greșală, de poate fi vre una.
Voesc să'l väd!...

Herman

Părinte...

Abatele

Ce 'mi pasă!... 'Mi-e tot una:
Vestește-mă, sau singur mă duc să mă vestesc.

Herman

M'ași duce, bun părinte; duc... uite, nu 'ndrăznesc,

Abatele

Atunci mă duc și singur.

Manuel

Te rog, nu te eespune.

Abatele

De ce? ..

Manuel

Aidem pe-aicea, -- căci am mai mult a'ți spune.
(*Es totți*)

SCENA IV

— *Interiorul turnului* —

Manfred (*singur*)

Pe ceruri câte stele!.. Și luna în mijloc
Se-arată pe coline ca umbra unui foc.
A! Ce mare spectacol! și cât e de frumoasă
Natura îmbrăcată în rochia-i neguroasă.
Mai bine 'n timpul nopței la densa să privești
De cât în ziua mare de om să te scârbești.
'Mi-aduc și-acum aminte: în timpul tinereței
Călătorind prin lume, împins de dorul vieții,
M'aflam din întâmplare în vâstul Coliseu
Și am rămas o noapte acolo singur eu,
În mijlocul acelor ruine suverane
Ce fac nemuritoare măririle romane,
Copacit pe 'nălțimea arcadelor plană
Și foile lor negre la vânt se clătinau,
Păreau că sunt lipite p'un fund de cer albastru
Impestritat, ici colo, de astru lângă astru.
Departe, peste Tibru, al câinilor lătrat
Spărgea printre ruine ecoul repetat;
Iar lângă mine-aproape gema o cucuvae,
Făcând să 'mi înceteze a inimii bătae
Și vântul de prin ziduri ușor se strecura
C'un glas de sentinela tăcerea turbura.
Era un ce sălbatic și dulce tot d'odată,
De care 'nghiață corpul și simțul se desfată.
Ce noapte 'ncântătoare! O ved ca și acum
Trecând spre nemurire pe-al vecinicii drum.
În adevăr, e' vrednic să 'mi readuc aminte

De-acel moment, pe care ni i slove. nici cuvinte
 Nu pot avea putere destulă a 'l descri...
 Si gândul meu zanarnic încearcă — a se opri,
 Căci totul redeșteaptă acciasî amintire,
 Precum deșteaptă-o rază a soarelui lucire.

(*Intră abatele de Saint Maurice*)

(Sfârșitul în No. vîntor).

Th. M. Stoenescu

IMPARATUL PESTILOR

— B a s m —

Povestit de Ion Georgescu din Com. Botești, Jud. Dâmbovița.

A fost odată ca nici o dată, când n'ar fi nu s'ar povesti ; șirul povestii d'aici încolo s'o găti.

A fost un om care se îndeletnicea cu pescăria ; și ăst om avea un fecior, pe care 'l învăța tot meșteșugul lui, că vezi bine, alta de unde să știe ?

Intr' zi dând cu năvodul, iacă prinse un pește mare și frumos ; avea niște solzi d' luceaș par' că erau pietre scumpe. Dacă 'l prinse, îl duse la mal de 'l dădu lui fiî-său să 'l ție, și el o luă iar pe eleșteu, ca să mai prinză.

N'apucă sa se depărteze bine pescarul, și se pomeni fiî-său că peștele vorbește, și 'i zice cu graiș blând și par' c'ar fi plâns : « Băețaș, băețaș, arunca-mă 'n apa, că eș sunt împăratu peștiolr și de 'mî vei face binele-ăsta și eș mult bine 'ți-oiă face ție ».

Băiatul s'a minunat când auzi că vorbește peștele și încēndu-i-se milă de el, că se ruga de-ar fi muiat ș'o inimă de piatră, îl făcu scăpat în e esteu.

Peștele cum se văzu la largu lui, se cufundă o dată și iar eși d'asupra apei, ș'apoî se dete afund de tot.

Trecu ce trecu și iacă se 'ntoarse pescaru 'njurând ca un turbat, că nu mai prinsese nici solz de pește.

— E, încailea, ceva bun peștele-ăla mă ? întrebă pe fiî-său,

— 'L-am aruncat în apă. taică, că a vorbit și s'a rugat de mine să 'i daș dru- mul ; zicea că e 'mpăratul peștilor, răspunse băiatul.

Pescaru nici una, nici două, cum eia necăjit, luă pe băiat la bătaie... Că aoleo, că vaî de mine, tată-său dădea ; și dăi și mai dăi până ostenind îl făcu scăpat.

Se duseră ei acasă și 'n seara aia postiră sdravăn, ca în ajunul Paștelui, că nu mâncară nimic.

A doua zi, nu știu cum îi veni bine pescarului și iar îl ia la bătaie ; și azi așa, mâine așîșderea, se luă băiatu de gânduri cu atâta bătaie și 'ntro zi își luă și câmpii.

Se duse el drept înainte multă vreme și dădu de un oraș ; cum intră în el, iacă,

lângă un zid, un pitic, care cum îl văzu, veni la el și 'l dădu ziua bună. El cum era singur, prinse bucuros să se 'mprietenească cu piticu și se prinseră frați de cruce, jurându-se să nu se mai despartă de loc și ce-o avea să 'mpartă 'n două.

Să 'mpartă, să 'mpartă, da ce se 'mpartă ? că n'aveau chioară para 'n buzunar ; dacă văzură, se otărîră să se bage slugi.

Găsiră ei loc, amândoi la un stăpân, se tocmiră și isprăviră. Intr'o zi cum sta piticu la poartă, că 'și sfârșise treaba, iaca vede un om călare pe un cal și ăst om mai mâna cincî cai din'apoî, și avea cu el ș'o slugă. A doua zi tot pe vremea aia, omul cu caii trecu iar cu altă slugă, a treia zi iar și tot cu slugi noi.

Piticul, vîzînd că tot schimba la slugi mereu, se tot gîndea : « Măi, ce-o fi făcînd el cu slugile ale vechi ? » da nu 'și putea da cu socoteala de loc. Pîn' se otărî într'o zi, să se ia dupe el, să vază und' se duce și ce face.

Plecă el deci și se duse în târg, ș'acolo așteptă pînă trecu bogatul călare și vîzînd un om care sta cu mâinele 'n sîn, îl tocmi, îl puse pe cal și plecă cu el ; Piticu dupe ei. Trecură ei printr'o liveze frumoasă, numai cu flori ; dupe aia intrară într'o pădure și umblară ce umblară și se opriră la rădăcina unui pom. Dacă se opriră, descălicară, iar bogatul scoase dintr'o traistă o fringhie, o atîrnă de-un cârlig de fier ce era bătut în poru și puse pe omul de era cu el să se suie.

Se sui omu tocma n vîrf, ș'acolo, de ce dădu ?

Să te mirî, să te crucești... coșcogeamite coșu, plin cu petre scumpe.

— Aoleo, nene, că 'mî a zburat vederile, bate-le-ar pîrdalnicu de nestemate !....

— Ai de scoboară cu el, zise bogatul, și numai urla acolo.

Sluga se scoborî cu coșul jos, bogatu 'l deșertă în niște dășagi și dupe ce 'l deșertă, i-l dădu să 'l suie la loc de und' l'a luat :

Se urcă bietu om, puse coșu la locu lui și când să se dea jos, ia fringhia de unde nu e !

— Ia atîrnă fringhia-aia boerule, să mă dau jos, căd oar n'oiu sări d'aicî să 'mî frîng ceva, să rămîi beteag.

— Ba n'am gîndu tati ; răspunse bogatu, așezându'și petrele bine 'n desagi.

— Măre lăsă gluma...

Maî zise el ce mai zise, dar bogatul se făcea că n'aude și sărînd pe cal, pe aci 'l fu drumul.

— Mă, boerule, mă, ia stai, ia... Mă vin mă, de 'mî ajută să mă dau jos, că n'am vorbit să mă lași aici.

Boeru de und' s'auză, că fugea de scăpărau copitele cailor.

Biața slugă vîzînd că se 'ngroșase gluma, că boeru se făcuse nevăzut, începu a plînge de 'l era mai mare milă să l fi auzit.

Piticu sta ascuns, că vrea să vază ce s'o mai întîmpla.

Cînd tot zbiera săracu, iacă, dintr'o scorbura de la rădăcina copacului, ese un balaur cu o gură de te lua groaza și 'ncet se sui frumos pe pom în sus, pîn' ajunsese 'n vîrf, unde era bietu om, și unde deschise gura d'o făcu cît toate zilele și beli niște dinți de gîndea că sunt lopeți, dintr'o 'mbucătură n'avu ce-alege din bietu om. Iar după ce 'l înghiți, deșchise iar gura și vărsă din ea pietre

scumpe roșii, și mai verzi și mai albe până umplu coșu și dupe ce 'l umplu, se coborî și intră frumos în scorbura lui.

Bietu pitic înlemnise acolo de frica și de mila bietului rumân, da când văzu că balauru a intrat în văgăuna lui, o luă și el înapoi pe drum și se 'ntoarse acasă.

* * *

A doua zi, când trecu bogatu cu caii prin târg, cine 'i eși 'nainte să se ducă să 'i ajute 'n pădure?... Piticu săracu, chiar el, că știa el ce știa și avea 'n gând ce-avea.

Se tocni, și hop! pe cal. Trecu el cu bogatul orașul, trecu livedea, trecu și pădurea și ajunseră la pomu cu pricina. Cum ajunseră, bogatu atârnă fringhia, piticu se urcă, luă coșu, cum îl învăță stăpân'su și se dădu jos cu el.

Bogatul deșertă petrăriile în dăsași și 'i dădu coșu să 'l suie la locu lui. Piticu nu că 'i-a venit amețea și nu se mai suie.

— Păi ce fac cu coșu? întrebă bogatu supărat.

— Iacă ce să faci? suie 'l dumneata ș'asta e.

Cum să se suie? că dacă se suia trebuia să se și coboare că nu era nebun să rămâie acolo și dacă s'o coborî și n'o lăsa pe nimeni sus nu mai lasă nici șarpele pietre.

— Măi, că sue-te, câ-ți dau un pumn de nestemate de colea din coș.

Piticu de loc.

— Sue-te mă, c'așa ne-a fost învoiala.

— Oliu, mămulică doamne, cum se 'nvârtește pământul cu mine, urla piticu neștiind seama la vorbele bogatului, și se tăvălea.

Dacă văzu bogatu că nu e chip s'o scoață la cale cu el, luă coșu frumușel și se sui să 'l puie la loc.

Piticu atât aștepta, că cum îl văzu, cu coada ochiului, sus, 'i trecu și amețea și tot și se repezi la fringhie ș'o desprinse de cârlig de rămase bogatu spânzurat în pom.

— Lasă fringhi nă, ce faci? las'o acolo să mă dau jos!

— Las'că stai tu bine ș'acolo, zise piticu încălecând.

— Măi piticule m. i, îți dau desaga plini, numai pune fringhia să mă dau jos... Piticu 'și vedea de treabă de se așeza bine pe cal și când isprăvi, se 'ntoarse spre bogat.

— Rămăi vere, cocoșat, 'i zise el,—și pironindu'și picioarele 'n burta calului o luă 'ndărăt spre oraș.

Dăi bietu bogat în sus, dă 'i în jos, nimic! De sărit nici gând, că 'și spârgea capu de nu 'și mai găsea nici țandări din tivă... Incepu a plânge și plângi, și plângi pân' auzi balauru! dac' auzi, se sui sus, și 'l îmbucă pe d'antregu,—și iac'așa se sfârși cu el.

* * *

Acu piticu vrea să se ducă acasă la bogat, da cum să facă, că nu știa unde sta?... Lăsă și el caii în voia lor și ei 'l duseră drept acasă... Acolo porțile 'ncuiate. Căută el și găsi într'o dăsașă cheia, descuie și intră. Dacă intră 'năuntru, 'l

găsi vârtelnița când văzu ce bogății erau strânse acolo, dar își veni în fire curând și desertând deșăgiți, plecă să își găscască tovarășu.

Băiatu pescarului sta trist că nu știa ce se făcuse piticu. Când îl văzu, par' că văzu pe D-zeă, așa se bucură.

— Ce te-ai făcut? unde-ai fost? tot întreba el.

— Las' că 'ți-oiu spune eu pe urmă, 'i zise piticu; acu ia 'ți simbria și ai cu mine.

Băiatu dacă auzi așa, se duse la stăpân' său și 'i spuse că nu mai stă și să 'i dea ce 'i se cuvine:

— Mă, da ție ți s'a făcut nălucă, or ce-ai? Ce 'ți veni așa odoronc-tronc o dată?

— Să 'mi dai și să 'mi dai zicea băiatu, că nu mai sta.

— Asta e sărit, se gândi stăpănu-său, să 'i dau și să mă scap de belea; te miră-te ce 'mi s'o mai întâmpla și cu el. Na, și dute cu D-zeu, mă baiete, 'i zise dănsul, dându'și dreptul lui. Iar băiatu plecă și se duse cu piticu la casa bogatului. Acolo dacă ajunse și dacă intră înăuntru înțeleni de tot de mirare, când 'i spuse piticu că toate bogățiile alea sunt ale lor.

— Măi tovarășe, tu 'ți ba'i joc de sufletu meu!....

— Ba nici gând n'am.

— Bogățiile-astea sunt toate ale noastre?

— Fără lipsă.

— Mă, da minunat ai fost, nene! zise el într'un sfârșit, auzind cum a pus mâna piticu pe atâtea bogății.

* * *

Imbogățindu-se băiatu pescarului și piticu taman ca limbașalile, se duse vestea de averea lor ca de popă tunc. În vremea aia împăratu vrea să 'și mărite fata și dăduse sfoară 'n tară că c'ne s'o găsi sa stea cu ea o noapte în odaie a aluța va fi, că fata asta avea ce-avea, că se măritase de 99 de ori și toți ginerei se prăpădiseră, că a doua zi nu le mai găsea de cât oasele și nu se știa cine 'i mânca.

Piticu auzind, și ca om priceput, nu pierdu vreme și se duse la palatu 'mpăratului și spuse că el are un frate de cruce, care se prin le să 'ncerce și ia fata de nevastă.

Împăratu a prins bucuros și 'i a zis să vie cât de curând, că dacă va putea scăpa, fata va fi a lui.

Piticu dădu fuga acasă, spuse tovarasului seu isprava și 'l luă de se duseiă amândoi la palat.

Seara când intră baiatul pescarului cu fata împăratului în odaie, intră și piticu și se întinse pe jos.

Peste noapte se sculă, își luă tovarășu de lâng' fata 'mpăratului și 'l puse binișor într'alt pat, și după aia, scoase paloșu și se puse la pândă. Nu trecu mult și iacă ese din față un balaur mare; piticu cum 'l văzu, harș! îi reteză capu cu paloșu. După aia sculând și pe ginere, 'i zise:

— Știi învoiala ovarașe? Ce vom avea, pe din două..

— Așa e, îi respunse băiatu.

Iar piticu de repezi o dată cu paloșu în spre față zicându-l că o va tăia în două ca să ia jumătate.

Când se repezi, fata de frică, nu 'și cam icni, și 'i eși di'n gură un ou. Piticu se mai repezi de două ori și mai eșiră două ouă.

— Acu, zise el, ia 'ți nevasta și fili sănătos, că balaur era, ucigă 'l toaca, și el fătase încă trei ouă, care aveau să se facă trei balauri.

Apoi, mai spuse băiatului că el e peștele pe care l-a prins tat-său și căruia el 'l-a dat drumu în apă; și fiind-că 'l-a făgăduit că 'l va face mult bine, el s'a ținut de vorbă și 'l-a dat bogății și 'l-a făcut ginere de 'mpărat.

«Ș'acu, mai zise el, aibi parte de mireasă și de toate bunurile, și rămâi sănătos.» Cum zise vorbile astea pieri din ochii lor.

Când se luminează de ziuă și veni 'mpăratu, îi văzu teferi și sănătoși; Dapăi ce bucurie pe el și pe toată lumea! că 'ntru'un ris ș'un cântec au dus'o toți, șapte zile și șapte nopți.

Și eram și eu p'acalo, bate-m'ar norocu, c'abia mă 'ncăpea locu.

C'am mâncat

De m'am umflat

Ș'am rămas gros,

Ca un greiere borșos.

Dumitru Stăncescu.

PRIMA CIOCNIRE

— N'ovelă —

de

MIRCEA C. ROSETTI

Se tot învêrtia prin odaiă, ședea, se scula, se uita mereu la ciasornic, și, fiind-că acele 'l păreau tot în același loc, îl apropia de urechiă ca se vadă de cum-va nu a stat. Cum? Abia un-spie-zece? Trei oie numai de când lipsia! Adevăr că ei se despărțiau așa de puțin. De la sosirea lor în București, era prima oară când Gheorghiișă eșise fără Elena. Ce luni i se vor fi părut și lui acele ore! Totuși ce voios, ce sprinten, ce mândru plecase la școală. Era în fine, se învețe într'o școală românească, alături cu Românii, frații săi iubiți. A! Elena nu perduse timp întru îndeplinirea ultimei voințe a bietului său soț, Petru Pop, mort în floarea vârstei, luat de o crudă boală, în urma intrigilor ș'a negrelor denunțări ale unor greci turciți, cari nu 'l puteau ierta că luptă pentru respândirea Româ-nizmului, pentru neasuprirea fraților săi.

— Un lucru 'ți cer, Eleno, un lucru: fă din Gheorghiișă un Român, care să nu aibă o zi, un ceas de odihnă, pe cât un frate d'ai lui va fi sub jugul stăin.. Să nu uite că până când un singur Român va fi asuprit toți trebuie să se pi-

vească încă în lanțuri... Ah! Macedonia mea!... Eleno, vinde tot, pleacă, du-te în România, pentru ca Gheorghiu să crească învățând, muncind cu Românii, iubind cu Românii și întoarce-te în Vlaho-Clisura cu un Român de frunte.

Elena vându tot în grabă, plecă, părăsi locul unde trăise de la vârsta de 17 ani. Câte amintiri! O viață întreagă! Plecă totuși, fără a șovăi, pentru a merge într-o țară necunoscută, a căreia limbă chiar nu o vorbea de cât cu mare greutate; plecă în pripă, căci un singur gând coprindea, copleșea acum pe mândra fată a lui Iemoleone Elefteriadis, pe demna soră a lui Aristide și Philopemene Elefteriadis; împlinirea datoriei ieii de soție, de mamă.

Un-spre-zece și jumătate!.. De ce o fi întârziind atâta?... Doamne! să nu i se fi întâmplat ceva! și o mie de închipuirii, unele mai jalnice decât altele, treceau prin mintea tinerei și mult încercatei mame. În fine, se auziră pași pe scară... Eacă'! O dulce sărutare și îndată o ploaie de întrebări: ce ai făcut? ce'ți a zis? Cum te au primit? ești nemulțumit?... Dar Gheorghiu nu răspundea, un nor întuneca fața lui, atât de senină când pornise la școală.

— Ce ai? nu ți-e bine?... ai ochii roșii, îmi pare că arzi...

Si din nou, biata mamă se frământa și deja tremura să nu fie bolnav copilul său.

— Gheorghiu, Gheorghiu, ce, nu mă mai iubești? și Elena rostind aceste cuvinte cu unul din acele accente pe care numai mamele le găsesc, își atrase băiatul în brațe, sărutându-l, mângâindu-l cu o nespasă dragoste: vorbește, dragă, spune ce ai, de ce să ascunzi ceva măicuței tale?

Băiatul se porni atunci pe plâns, și cu cât rugămintele mamei sale deveneau mai vii cu atât și lacrimile sale curgeau mai mult și plânsul îl înecă mai tare.

Se încerca une-orii a vorbi, dar această părea a trece peste puterile sale, limba i se încleșta și silințele sale nu produceau decât un adânc și dureros suspin!

— M'au... m'au.... m'au... zis... *Grecule!*...

Și, ușurat de a sa spovedenie, Gheorghiu, mai liniștit, începu a nara cu o sumă de amănunte, cum fusese luat în rîs de toată clasa și numit *Grecule*, pentru că, se vede, nu pronunța așa de bine ca conșcolarii săi acea limbă română pe care atâta o iubea!

Elena ascultase fără a zice un cuvânt, fără a se mișca; fața 'i se aprinsese, ochii i scânteiau, sinu-i palpita, degetele i se lega, se împleteau unul cu altul ca și când ar fi cercat să se sfărâme, unul cu altul, tot trupul îi tremura...

De o dată ânsă, tresăltă și sculându-se cu iuțeala fulgerului, începu a se plimba cu pași repezi, mergând, venind prin odaia și repeșind: *Grecule! Grecule!*

Era ceva sfâșietor în modul ieii de a pronunța acest: *Grecule*. Acest cu-

vânt spunea tot și era singur de ajuns spre a exprima ce se petrecea în acea inimă de mamă, izbită în ceia ce avea mai scump, mai sfânt.

Grec, grec, Gheorghică grec ! De aceia rupsesse ea cu toate amintirile trecutului, părăsise cunoștințele sale, căsuța unde născuse fiul său, unde trăise fericită, iubită ? De aceia venise în București, unde nu avea, nu cunoștea pe nimeni, ca să se zică lui Gheorghică Grec ! și de cine, doamne ? D'aceia chiar cari trebuiau să-l privească ca p'un frate în fine regăsit ! Cum ? Și ei îi contestați naționalitatea ? Și pentru dânsii egzistă oare români legitimi și nelegitimi ! Bastard Gheorghică, bastard ! n'are o patriă legală ? Grec ! Grec ! Ah ! nu ! nu ! nici o dată !

Și nobila Greacă, în fața nedreptății făcută fiului său, uita cât de dulce suna în deobște la auzul său cuvântul *grec* ! Uita, spre a-și aduce aminte de datoria ce avea de împlinit ; uita jertfele și suferințele ieși trecute ; uita pe bătrânul ieși tată mort în luptă pentru eliberarea Greciei ; uita pe frații săi căzuți, unul lângă altul, în ultima răscoală din Creta, strigând : « Trăească Grecia liberă ! Uita nopțile de copilă, petrecute făcând scamă, căutând răniți, turnând gloanțe alătura cu mama sa, victimă și dânsa a selbătiei turcești : uita, sau de nu uita, înăbușea în inima sa tot ce ar fi putut să astâmpere focul ce punea întru împlinirea sfântei sale misiuni : trebuia, cu ori-ce preț, se facă un român. Și apoi, lucrând ast-fel, nu determina patria sa. În ce aceasta ar putea jigni interesele scumpei sale Elade. Un popor care voiește într'adevăr să fie liber, trebuie să voiască libertatea pentru toți ! Cum robia unuia ar putea fi întru folosul altuia ? Liberi toți, liberi de o potrivă, nici asupra, nici asupra...

Elena, obosită, zdrobită de a sa viuă emoțiune, căzu pe un jeț și frecându-și fruntea ce atât o ardea, căuta a găsi firul cugetărilor.

Gheorghică nu perduse din vedere pe Elena ; spăimântat de turburarea în care vorbele lui o aruncase și durerea ce citea pe față-i, se încerca de a ghici gândirile ce o frământău.

— Oare cuvintele sale?... oare... o ! nu, Elena 'l cunoștea prea mult ca să nu știe cât de mult îi respectă, îi admira patria. Dar cine știe ? 'și aduce măcar el aminte ce a zis?... Suferea atât !... și copilul tremura de a nu fi lipsit de respect mamei sale.

Remușcarea venia, și făcea se simtă crudele sale îmboldiri acestei fragede și iubitoare ființe. Dar copilul nu ștete mult gânditor. Inima vorbește mai iute ca rațiunea și nu-î place lungile sfătuirii. Gheorghică se apropiă de mama-sa confundată în gândiri și aruncându-se la picioarele sale, luându-î mâinile spre a le acoperi cu ferbinți sărutări, strigă cu glas puternic :

« Trăiească Elada ! »

Miscându până în fundul inimei, Elena, tresărind, își atrase copilul în brațe, și, îmbrățișându-l cu iubire, cu mândria și recunoștință, scoase un înfocat :

Trăiească România !